

El projecte lingüístic de centre i la seva contribució a la normalització lingüística de la llengua catalana d'una escola pública.

Sara Cotado i Carreño. Tutora: Elisabeth Ballús i Barnils.
Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna. Ramon Llull
Grau en Educació Primària. Treball Final de Grau.

Resum

L'any 1983 es va aprovar a Catalunya la primera llei sobre la normalització lingüística en la que s'estableix que la llengua vehicular de les escoles catalanes serà la llengua catalana. La gran feina realitzada per la comunitat educativa des de que la norma entra en vigor, fa que la immersió lingüística sigui un èxit. En els darrers 15 anys, l'allau d'alumnes immigrants ha augmentat molt a les escoles i malgrat que la immersió lingüística continua donant bons resultats acadèmics, això no es veu reflectit en l'ús quotidià del català.

Centrarem el nostre article en l'anàlisi del Projecte Lingüístic, posant èmfasi en l'ús oral de la llengua com a mitjà de comunicació, d'una escola pública del barri del Besòs i el Maresme de la ciutat de Barcelona, amb un més d'un 50% d'alumnat d'origen immigrant i més d'un 30% d'alumnat d'ètnia gitana que fora de l'escola tenen un contacte amb la llengua i la cultura catalana pràcticament inexistent. Els resultats mostren que l'ús de la llengua catalana es limita a l'àmbit acadèmic i que els instruments previstos en el Projecte Lingüístic no estan donant els resultats esperats.

Es proposen mesures per intentar desenvolupar un Projecte Lingüístic més efectiu, mitjançant el qual es detectin les carències al més aviat possible de manera que es puguin implantar solucions a curt termini.

Paraules clau: Projecte Lingüístic, llengua catalana, normalització lingüística, llengua oral.

Abstract

In 1983, the first linguistic normalization law was approved in Catalonia. In this law established that Catalan would be the main language in Catalan schools. The work was mostly done by the education community which made the language immersion succeed. In the last 15 years, the number of immigrant pupils has increased and, even though the linguistic immersion still gives good academic results, it is not reflected in their daily use of Catalan.

The article is focused on the analysis of the Linguistic Project, emphasizing the oral use of the language as a communication channel, in a public school from the neighbourhood of Besòs i el Maresme (Barcelona), with more than 50% of immigrant pupil and more than 30% of gypsy pupils, that out of school have practically nonexistent contact with the Catalan language and culture. The results show that Catalan language is limited to academic use and the provided instruments in the Linguistic Project are not giving the expected results.

This study proposes some measures in order to develop a more effective Linguistic Project, whereby deficiencies can be detected as early as possible so they could implement efficient solutions in a short-term.

Key words: Linguistic Project, Catalan Language, linguistic normalization, oral language.

Introducció

L'inici de l'estada de pràctiques va coincidir amb la campanya electoral per a la presidència al govern espanyol. Molts partits d'ideologies diferents, van utilitzar el model d'immersió lingüística de Catalunya per fer campanya i especialment per atacar-lo en aquest moment tan delicat a nivell polític però la comunitat educativa, majoritàriament, va donar suport al model i el va defensar com a eina per a evitar la segregació escolar. Aquestes postures contraposades junt amb la percepció inicial sobre l'escàs ús del català com a llengua de comunicació entre l'alumnat del CEIP, van ser els motius pels quals vam centrar el nostre treball en la importància del Projecte Lingüístic de Centre pel que fa a l'apartat d'ús oral de la llengua catalana i veure els resultats de l'aplicació d'aquest en els diferents cursos de Primària.

L'escola a la que es refereix el nostre treball és una escola pública situada al barri del Besòs i el Maresme, i que rep molts alumnes de la zona de la Mina. És una escola amb més d'un 50% d'alumnes de pares immigrants i que, sobretot, acull nens que venen de l'Índia, el Pakistan, de diferents països de Sud Amèrica i, en menor mesura, de Xina i d'alguns països africans. També té més d'un 30% d'alumnes d'ètnia gitana amb el castellà com a llengua materna. És una CEIP que va des del primer curs d'educació infantil fins a 6è de primària i hi ha dues línies per curs.

Gràcies al treball realitzat pels mestres i per tot l'equip docent de l'escola, els alumnes tenen, a l'arribar a 6è, un nivell adequat en competència escrita i lectora de llengua catalana però no tant en llengua oral. Fora de l'escola, el contacte amb la llengua i la cultura catalana és pràcticament inexistent en la gran majoria de l'alumnat.

Marc teòric

La llengua catalana és la llengua pròpia del nostre país i una eina natural de comunicació i expressió. Tot i això, al llarg de la història, només ha tingut protagonisme a l'escola en breus períodes: entre 1914 i 1923, la Mancomunitat de Catalunya va fomentar la formació de mestres en llengua, història, geografia i cultura catalanes i va crear càtedres de llengua catalana a les escoles estatals; i, entre 1931 i

1939, la Generalitat republicana va crear una xarxa d'escoles en les quals el català era llengua vehicular (Mayans, 2015).

Aquestes iniciatives es van aturar amb les dictadures de Primo de Rivera (1923-1930) i de Francisco Franco (1936-1975). Aquesta última va ser especialment repressiva amb la llengua i la cultura catalana però, malgrat imposicions, repressions i, sobretot, el gran canvi sociolingüístic produït a causa de l'allau migratori provinent d'Espanya, lentament s'inicia la represa, molt sovint clandestina, de l'ensenyament de la llengua. Als anys 60 diferents entitats culturals, com Òmnium Cultural, i moviments de renovació pedagògica, com l'Escola de Mestres Rosa Sensat, comencen a posar les bases del que serà l'escola catalana a partir de l'arribada de la democràcia.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979 va establir el català com a llengua pròpia i oficial i el 1983 es va aprovar la llei 7/1983 sobre la normalització lingüística (DOGC, 1983) en la que s'estableix que la llengua vehicular de les escoles catalanes serà la llengua catalana. D'aquesta manera, es vol protegir la llengua catalana i fomentar-la en l'àmbit educatiu. Tal i com ens remarca Badia (2010), el programa d'immersió va ser un èxit gràcies a dos factors importants: la implicació i complicitat de les famílies no catalanoparlants que van intuir que la immersió reportaria una més gran qualitat per als centres on es desenvolupava el programa i el seguiment i avaluació constant del programa per part de figures universitàries rellevants.

Posteriorment, la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (DOGC, 1998) reforça l'ús del català a l'escola i com a llengua vehicular. Aquesta aposta educativa és un èxit, i tal i com ens mostra Vila (2004), podem comprovar que l'ús del català augmenta any rere any en els centres educatius.

De l'article publicat per Mayans (2015), responsable del Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístic del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, es desprèn que l'allau migratori que va arribar a Catalunya al començament del segle XXI va provocar una certa sacsejada del model lingüístic de l'escola catalana. L'arribada d'un gran nombre d'alumnes que parlaven fins a un centenar de llengües diferents (es va passar de 24.787 alumnes de nacionalitat estrangera el curs 2000-2001 a 155.845 el curs 2009-2010) provoca la resposta de l'administració que crea programes específics per atendre aquest alumnat, com els tallers d'adaptació escolar i les aules d'acollida. Alhora, les escoles es veuen abocades a fer una revisió dels projectes lingüístics per adaptar-los als canvis que van sorgint.

La nova realitat lingüística del país fa que el 2007 la conselleria d'Educació iniciï un Pla d'Actualització del Programa d'Immersion Lingüística, el qual havia de donar resposta a

la nova realitat sociolingüística del país tant a l'ensenyament primari com al secundari. Tal i com ens assenyala Gracia (2012), s'havia aconseguit un alt grau de competència lingüística en la societat però els reptes actuals, amb l'allau d'immigració procedent de diferents països, no es poden comparar a la situació que es va donar amb l'arribada de l'allau immigratori procedent de la resta d'Espanya en els anys 50-60. Actualment, els programes d'immersió lingüística s'apliquen a tots els alumnes que no tenen el català com a llengua familiar o vehicular.

Intervencions i/o recerques existents en l'àmbit d'estudi.

Són nombroses les entitats i organismes públics que, periòdicament, realitzen estudis sobre la situació de la llengua catalana que serveixen, entre d'altres, per determinar les competències lingüístiques de l'alumnat de Catalunya i per impulsar els canvis necessaris per garantir el ple domini de les llengües oficials castellana i catalana en finalitzar l'ensenyament obligatori tal com s'estableix en l'article 10 de la Llei 12/2009, d'educació (DOGC, 2009). D'entre els diferents estudis en destaquem els següents:

- La Direcció General de Política Lingüística impulsa, a través dels estudis i les estadístiques oficials, l'elaboració del mapa sociolingüístic català i promou l'anàlisi de la variable lingüística en els estudis socials d'altres àmbits. Així mateix edita diferents col·leccions de materials relacionats amb la llengua: informació d'actualitat i suport als professionals de la llengua, criteris lingüístics, materials per al suport de l'aprenentatge de llengües i l'acolliment lingüístic.
- La Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura i l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) han dut a terme la *tercera Enquesta d'usos lingüístics a la població 2013*, publicada el juliol de 2015. Aquest és el darrer estudi publicat i els resultats determinen que l'escola, l'edat, el lloc de naixement i els contextos laborals i territorials influeixen en el coneixement i l'ús social de la llengua catalana i l'evolució que ha tingut en els darrers anys. Aquest estudi constitueix el millor retrat disponible sobre l'estat de la llengua a Catalunya ara mateix a l'abast del públic més o menys especialitzat.
- El Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu analitza i avalua el sistema educatiu no universitari de Catalunya, elabora dictàmens referits a l'assoliment dels objectius fixats en la legislació vigent en matèria d'educació, crea informes i propostes amb relació a la millora de la qualitat de l'ensenyament i a l'adequació del sistema educatiu a les demandes socials i a

les necessitats educatives, porta a terme estudis sobre la incidència de la implantació del nou sistema educatiu, etc.

- La Fundació Jaume Bofill és una fundació cultural privada que promou el coneixement de la societat catalana, el debat de les noves idees i propostes per avançar cap a una major justícia social, i l'actuació de persones i col·lectius diversos que també busquin la transformació i el canvi social. Des de l'any 2009, centra el conjunt de la seva activitat al voltant de l'educació i el seu context social. Els estudis d'aquesta fundació analitzen i matisen les estadístiques i resultats que es publiquen en els informes PISA (Programa Internacional per a l'Avaluació dels Estudiants).
- La Xarxa CRUSCAT és una xarxa científica dependent de l'Institut d'Estudis Catalans que aplega diversos centres i grups de recerca que treballen sobre la situació i l'evolució del català arreu dels Països Catalans. El principal objecte d'estudi són els usos, els coneixements i les representacions de la llengua.
- La Xarxa Educativa Telemàtica de Catalunya (XTEC) publica diversos documents de reflexió sobre la immersió lingüística.
- En informes oficials com el titulat La Evaluación General de Diagnóstico 2010 (2011), l'últim publicat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esports de l'Estat, es confirma que la competència lingüística en castellà de l'alumnat de Catalunya és a la mitjana de l'Estat i, fins i tot, per sobre de comunitats "monolingües" com Canàries, Extremadura o Andalusia, o de comunitats "bilingües" on el castellà té una presència més important com a llengua vehicular.

El Projecte Lingüístic de Centre

La Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC, 2009), a l'article 14, determina que els centres públics i els centres privats sostinguts amb fons públics han d'elaborar, com a part del projecte educatiu, un projecte lingüístic que emmarqui el tractament de les llengües al centre.

D'acord amb la definició del Consell Assessor de la Llengua a l'Escola (Departament d'Educació i Universitats, 2005), el projecte lingüístic és un "instrument que possibilita que els centres educatius organitzin i gestionin determinats aspectes en referència a l'estat i a l'ús de les llengües al centre i al tractament curricular de les diferents llengües que hi són presents." Aquest ha d'estar emmarcat en el Projecte Educatiu de Centre i ha de tenir una coherència.

El projecte lingüístic ha de recollir, entre d'altres, el paper de la llengua catalana com a eix vertebrador d'un projecte educatiu plurilingüe, el tractament de les llengües, tant les

curriculars com les no curriculars, en els espais d'educació formal i no formal del centre i els aspectes d'organització i de gestió que tinguin repercussions lingüístiques.

El Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, va publicar el 19 de juny de 2015: "Documents per a l'organització i la gestió dels centres. El tractament i l'ús de les llengües al sistema educatiu. El projecte lingüístic" gràcies a aquest document, els centres escolars poden elaborar i/o revisar els seus projectes lingüístics de manera que compleixin tots els requisits que demana la Llei educativa vigent (DOGC, 2009).

Nosaltres ens centrarem en els punts dedicats a l'ús de la llengua catalana a nivell comunicatiu i en què cal centrar-se per elaborar un projecte educatiu el més complet possible.

El projecte lingüístic ha de garantir, al finalitzar l'ensenyament obligatori, el ple domini de la llengua catalana i ha de proposar un treball integrat de la llengua amb el contingut des de totes les àrees educatives.

El projecte lingüístic cal que expliciti l'ús del català com a llengua vehicular i d'aprenentatge normalment emprades en totes les activitats internes i externes de la comunitat educativa: activitats orals, exposicions del professors i en la interacció entre docents i alumnes i en la formació. També cal que estableixi els criteris i les pautes d'ús de la llengua catalana per a tots els membres de la comunitat educativa i determini els contextos d'ús i d'aprenentatge lingüístic diversificats per a la pràctica de les diferents llengües i les estratègies per organitzar-los en els diferents àmbits i espais presencials o virtuals.

El projecte lingüístic ha de recollir, en els centres en què el català no és la llengua de la majoria dels alumnes, l'ús de les estratègies educatives d'immersió lingüística per proporcionar als alumnes, de manera sistemàtica, les ajudes necessàries per vehicular-ne els aprenentatges a partir de la llengua segona, tal com estableix l'article 15 de la Llei d'educació (DOGC, 2009). També ha de fer constar els mecanismes que s'utilitzen per traslladar, als professionals encarregats de la gestió d'activitats no docents (menjador escolar, activitats extraescolars, etc.), la informació sobre els usos lingüístics de l'escola que recull el projecte lingüístic, en què cal destacar el valor educatiu i marcar línies d'intervenció per assegurar situacions d'exposició a les llengües prioritzades al projecte lingüístic, en facilitin l'ús, motivin els alumnes i que n'afavoreixin la competència comunicativa.

Anàlisi del Projecte Lingüístic de Centre del CEIP objecte d'estudi

Gràcies a que el centre ens ha proporcionat el Projecte Lingüístic (PL), l'hem pogut analitzar, posant-lo en el context normatiu i destacant les mesures relacionades amb l'ús del català en els diferents àmbits de l'escola.

En primer lloc constatem a l'apartat 3 del PL que el centre és conscient de la problemàtica existent en relació amb la comunicació oral de l'alumnat ja que podem llegir que observen que els alumnes a l'esbarjo i a classe continuen parlant majoritàriament en castellà, però amb els professors i les diferents assignatures s'expressen en català. El projecte lingüístic destaca el fet que a l'escola hi ha diversitat de cultures a cada nivell (nens i nenes de diferents països) i que això provoca que la llengua de relació entre els alumnes sigui el castellà.

Per aquest motiu, el PL encoratja als mestres i monitors/es a treballar, sobretot a les classes, perquè s'utilitzi al màxim la llengua catalana i així acabar l'escolarització de primària amb les dues llengües pràcticament assolides.

A la pàgina 8 del PL trobem una taula d'observació pensada per complimentar al llarg d'una setmana sobre la "utilització de la llengua catalana" en els diferents àmbits escolars, però no concreta quan s'ha de fer l'observació.

L'article 4.2 del Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària (DOGC, 2015), estableix que el projecte lingüístic s'ha de concretar a partir de la realitat sociolingüística de l'entorn. El projecte lingüístic recull aquesta realitat i l'aplica en l'elaboració d'aquest.

En l'apartat 4 del PL, titulat "Característiques sociolingüístiques" ens dona a conèixer que la llengua vehicular dels mestres és la llengua catalana, a excepció de l'assignatura de castellà. També que la llengua que es fa servir entre mestres és el català, a l'igual que en les entrevistes personals amb els pares, a excepció que per raons pràctiques d'entendre's sigui més fàcil fer-ho en castellà. L'últim punt també destaca que les reunions generals de pares es fan normalment en català, a excepció d'alguna intervenció puntual que es podrà fer en castellà per afavorir la comunicació amb la família o famílies que acabin d'arribar a Barcelona.

L'article 4.1 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC, 2009), remarca l'ús del català com a llengua vehicular en les activitats internes i externes de la comunitat educativa, incloent-hi, també, les comunicacions amb les famílies i l'article 4.5 exposa que s'arbitraran mesures de traducció en una de les llengües d'ús familiar per al període d'acollida de les famílies procedents d'altres països.

Encara que el Projecte Lingüístic de l'escola i alguns punts de la llei esmentada vetllen per l'ús del català com a llengua vehicular entre les escoles i les famílies, podem afirmar després d'haver parlat amb tutors de diferents cursos i d'haver estat presents en diferents entrevistes personals amb pares que això no es dona així, sinó que moltes vegades, quan el mestre es dirigeix als pares ja ho fa directament en llengua castellana, ja que això els facilita molt més l'entesa. Algunes vegades també es fan les entrevistes en anglès amb pares i mares que pels motius que siguin, desconeixen la llengua catalana o la castellana.

En l'apartat 5.a del Projecte Lingüístic, "El tractament de la llengua catalana com a llengua d'aprenentatge" podem llegir que "el català és la llengua vehicular del centre i s'utilitzarà en qualsevol de les activitats". Ens diu que el centre no ha assolit la plena normalització lingüística i el castellà segueix com a llengua predominant així que cal que l'escola es converteixi en el context de referència perquè l'alumnat pugui esdevenir competent en la comunicació de l'expressió en llengua catalana que serà el vehicle d'ensenyament i aprenentatge i de relació en tots els àmbits. També diu que en el centre l'alumnat haurà d'adquirir els senyals d'identitat nacionals propis i fomentarà el sentiment de pertinença i estimació al país.

També en l'apartat 5.a.5 es remarca l'ús del català en els usos informals i es que es vetllarà per la seva utilització.

L'article 20.1 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (DOGC, 1998) estableix que "el català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament, en tots els nivells i modalitats educatius". Donant compliment a aquest precepte, en el projecte lingüístic del centre, es determina que el català és la llengua vehicular del centre i s'utilitzarà en qualsevol de les activitats; la realitat, però, és que això no es dona. Quan observem els resultats de la gràfica 4, veurem que l'alumnat comprèn el que els monitors de menjador els diuen en català però que tenen tendència a parlar-los en castellà perquè així la comunicació és més fluida.

Objectius i hipòtesis o interrogants

En aquest treball final de grau, volem analitzar els resultats de l'aplicació del projecte lingüístic d'una escola pública de Barcelona, per comprovar si contribueix a la normalització lingüística de la llengua catalana especialment pel que fa a l'ús de la llengua oral i, si s'escau, fer propostes de millora per tal que sigui més efectiu.

A través d'aquesta anàlisi voldríem respondre a les preguntes següents: 1) el projecte lingüístic contribueix a la normalització de la llengua catalana en tots els àmbits dins de l'escola? 2) Quin ús del català fan els alumnes dins de l'escola?

Mètode

Disseny

El nostre treball final de grau és d'avaluació. Segueix una metodologia de recerca qualitativa ja que s'orienta a l'estudi i a la comprensió dels significats de les accions humanes i de la vida social, pretén comprendre allò particular i individual i no fa una recerca estadística ni experimental.

En quant a tipologia d'estudis, podem afirmar que és un treball exploratori perquè pretén estudiar el projecte lingüístic d'una escola en concret i, per tant, que ha estat poc estudiat fins ara. També vol ajudar a identificar possibles relacions entre variables i a proposar millores qualitatives.

Centrant-nos en els mètodes de recerca segons l'abast temporal, és un estudi longitudinal ja que, encara que les dades es recullen en un moment determinat, es pretén veure l'evolució que l'alumnat ha tingut des de l'inici del curs.

Per últim, segons el marc en que té lloc la recerca, és una recerca de camp, ja que l'estudi es realitza en una situació natural com pot ser l'aula, el pati o el menjador de l'escola.

Participants

313 membres de la comunitat educativa: 12 tutors d'aula d'educació primària, 1 mestra de l'aula d'acollida, 3 especialistes, 12 monitors de menjador i els 285 alumnes de primària del centre.

Instruments

Hi ha un total de 3 instruments diferenciats:

- 4 qüestionaris diferents: un adaptat als tutors d'aula dels diferents cursos de primària (annex 1), un pels mestres de reforç de llengua catalana (annex 2), un pels mestres de les diferents àrees excepte castellà i anglès (annex 3) i, l'últim, pels monitors de menjador dels diferents cursos (annex 4). Tots aquests qüestionaris estan destinats a conèixer l'ús oral de la llengua catalana en cada situació concreta.

- Una entrevista de 10 preguntes (annex 5) dirigida a la mestra d'aula d'acollida on volem conèixer l'ús del català a l'aula d'acollida i la competència dels alumnes en aquesta llengua.
- Una graella d'observació (annex 6) per conèixer la llengua de relació dels alumnes amb els mestres i entre l'alumnat a l'hora del pati.

Procediment

Per poder dur a terme la nostra recerca, el primer que vam fer va ser parlar amb el cap d'estudis de l'escola per explicar-li l'objecte del nostre treball i demanar la seva autorització per entregar els qüestionaris als tutors de primària i als monitors de menjador. També per fer observacions a les hores del pati i per entrevistar a la mestra de l'aula d'acollida. Una vegada obtinguda l'autorització es van repartir els qüestionaris entre els mestres de primària i els monitors de menjador amb una breu explicació sobre l'objecte d'estudi d'allò que responien. En poc dies vam tenir les respostes gràcies a la continua col·laboració de tot l'equip de l'escola. Els resultats els vam poder comentar amb els tutors si veiem que alguna informació no estava en sintonia amb la resta o destacava molt per un motiu o un altre.

L'entrevista a la mestra de l'aula d'acollida es va fer el dia 15 de març a la mateixa aula d'acollida, on no només vam poder parlar amb la mestra, sinó que vam poder observar tot el material amb el que treballava i els recursos que feia servir quan ho considerava necessari.

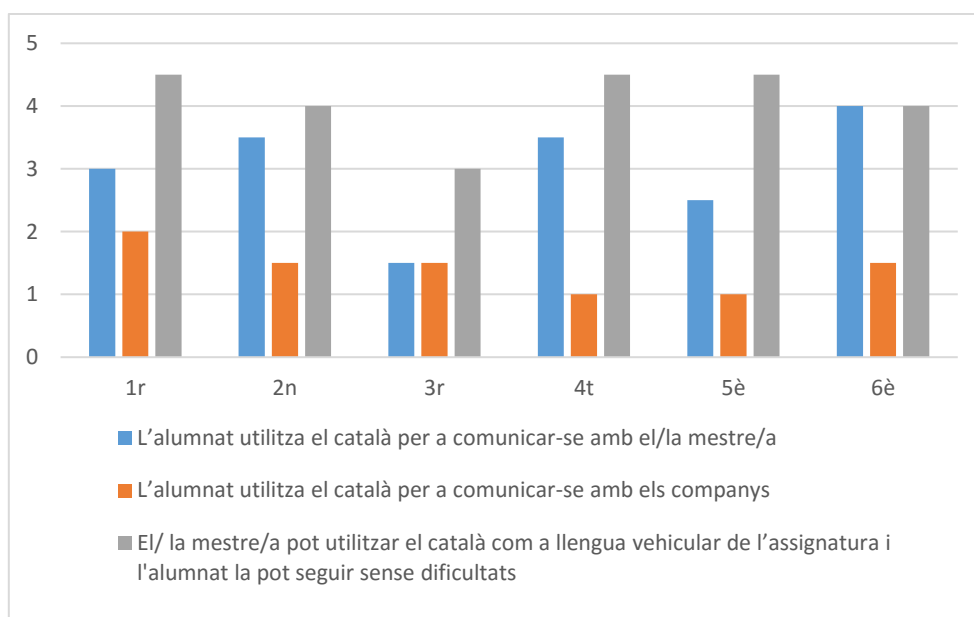
Per últim, vam aplicar la graella d'observació durant 3 setmanes. La primera setmana vam fer l'observació a l'hora d'esbarjo del matí dels alumnes de cicle inicial i vam prendre les anotacions pertinents. Com que els mestres de vigilància canviaven segons el dia, vam parlar amb els diferents mestres perquè ens donessin el seu punt de vista sobre allò que volíem observar. Aquesta acció de comunicació amb els mestres també es va produir en les següents setmanes, ja que d'aquesta manera confirmàvem que allò que veiem era una continuïtat del que havia passat al llarg del curs. La segona setmana vam fer l'observació a l'hora d'esbarjo del matí dels alumnes de cicle mitjà i l'última la dels alumnes del cicle superior.

Resultats i discussió

L'objectiu del Projecte Lingüístic en el que centrem el nostre estudi és la comunicació oral en llengua catalana. L'article 4.3 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC, 2009) determina que "l'objectiu fonamental del projecte educatiu és aconseguir que tot l'alumnat assoleixi una sòlida competència comunicativa en acabar

l'educació obligatòria, de manera que pugui utilitzar normalment i de manera correcta el català i el castellà". Per això, a partir dels diferents instruments que hem utilitzat, intentarem comprovar si l'aplicació del Projecte Lingüístic contribueix a assolir la competència lingüística comunicativa i respondre a les preguntes: 1) el projecte lingüístic contribueix a la normalització de la llengua catalana en tots els àmbits dins de l'escola? 2) Quin ús del català fan els alumnes dins de l'escola?

Amb els resultats de l'enquesta que van respondre els tutors i mestres de reforç, la Gràfica 1 ens mostra les tendències que es donen en l'ús de la llengua catalana.

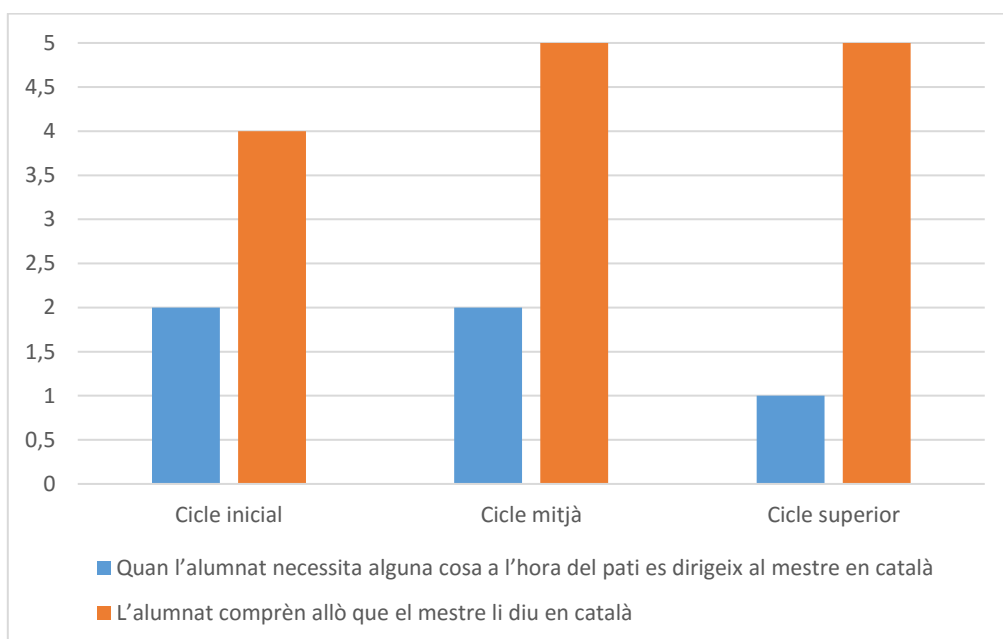
Gràfica 1 Ús del català a l'aula

En la Gràfica 1 s'observa el resultat de la mitjana de les respostes de les dues classes que hi ha a cada curs. El primer que podem observar és que per comunicar-se amb el mestre dins de l'aula, l'alumnat no té un patró definit i la llengua amb que ho fa (català o castellà) depèn de cada curs.

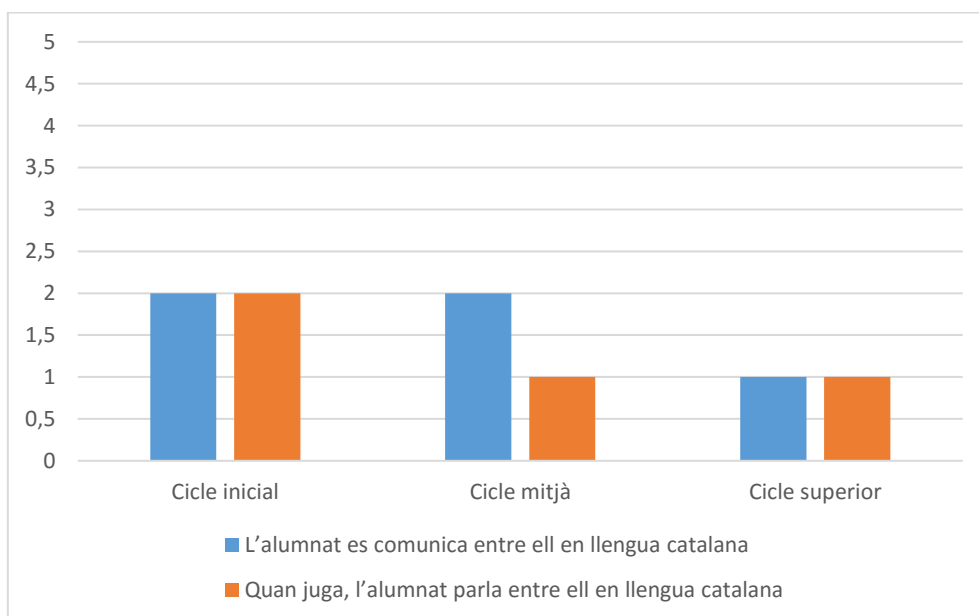
La segona columna està dedicada a la comunicació entre companys per part de l'alumnat. Aquí sí que podem observar que hi ha una tendència molt clara a no comunicar-se entre ells utilitzant la llengua catalana, sinó que els alumnes es comuniquen entre ells en llengua castellana o, en menor mesura, en la llengua del seu país d'origen si els dos són del mateix lloc.

En canvi, quan es tracta de que sigui el mestre qui faci servir el català com a llengua vehicular de les diferents assignatures (excepte castellà i anglès) la tendència és alta i força semblant a tots els cursos i, per tant, els mestres poden impartir les classes en llengua catalana sense que l'alumnat tingui dificultats en entendre-les.

Per complementar aquest estudi, també hem volgut conèixer l'ús del català dins de l'horari escolar però fora de l'aula. Per això hem utilitzat una graella d'observació per l'hora del pati i hem fet una enquesta als monitors de menjador de l'escola. D'aquesta manera, les Gràfiques 2 i 3 estan fetes a partir de la graella d'observació que es va fer al llarg d'una setmana en cada cicle. En aquesta observació els resultats els donem a nivell de cicle ja que a l'hora d'esbarjo es barregen els dos cursos de cadascun dels cicles i és molt difícil conèixer a quin curs pertany cada alumne.

Gràfica 2 Ús del català a l'hora de l'esbarjo al matí. Relació amb els mestres.

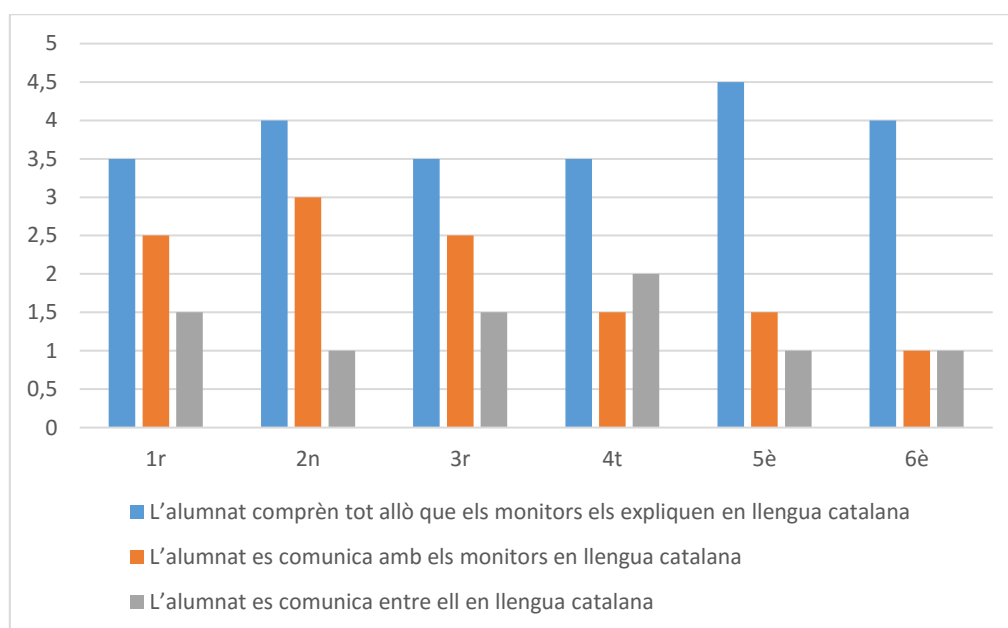

Gràfica 3 Ús del català a l'hora de l'esbarjo al matí. Relació entre els alumnes.

Les Gràfiques 2 i 3 ens mostren una tendència molt clara a no utilitzar el català fora de l'aula, tant amb la relació amb els mestres com amb els companys, l'alumnat no fa servir el català com a llengua principal, sinó que té molta tendència a utilitzar el castellà. L'únic moment en que veiem que destaca l'ús del català és quan els mestres es dirigeixen als alumnes, que sí que ho fan utilitzant aquesta llengua i, a més a més, els alumnes comprenen allò que se'ls diu.

Per últim, també vam demanar als monitors i monitores del menjador que també vigilin el pati del migdia, que ens responguessin a una enquesta sobre l'ús del català en aquesta estona que s'inclou dins de l'horari escolar però on no estan els mestres relacionant-se amb l'alumnat. La gràfica està dividida per cursos perquè cada curs té dos monitors encarregats de vigilar específicament aquell grup d'alumnes i són els que els recullen a la fila, els porten al menjador, els controlen dins d'aquest i els vigilen a l'hora del pati, abans de que els vagin a recollir els mestres.

En la Gràfica 4 podem veure les respostes que els/les monitors/es de menjador ens van donar:

Gràfica 4 Ús del català a l'hora del menjador i esbarjo del migdia.

En quan a la comprensió de tot allò que se'ls diu en català podem observar una tendència alta. Cal dir que molts monitors ens van dir que feien servir el català dins del menjador però que mentre vigilaven el pati abans o després, gairebé sempre es dirigien als alumnes en castellà perquè així tenien la sensació que la comunicació era més fluida i que no els havien de repetir segons quines coses.

En la segona columna, que ens informa sobre la comunicació en català dels alumnes cap als monitors, podem observar que hi ha una tendència molt clara cap a la baixa, mentre que en el cycle inicial intenten demanar allò que necessiten als monitors en català, a partir de 4t hi ha un canvi i deixen de fer-ho i ja es comuniquen amb ells quasi bé totalment en castellà.

Per últim, veiem que la tendència sobre la comunicació en català de l'alumnat entre ells segueix sent molt baixa i pràcticament no utilitzen la llengua catalana per fer-ho. Aquesta ha estat una tendència que s'ha donat en totes les enquestes de la mateixa manera, ja sigui dins o fora de l'aula.

Després d'analitzar l'ús de la llengua catalana dins de l'aula ordinària i a l'hora d'esbarjo de l'alumnat del centre, vam voler analitzar-lo a l'aula d'acollida a través d'una entrevista amb la mestra (annex 5).

En aquesta podem destacar que, en l'actualitat, hi ha un total de 9 alumnes a l'aula d'acollida; 5 d'ells tenen un nivell de comprensió oral de la llengua catalana molt alt mentre que els altres 4 es defensen prou bé però a vegades els hi cal un suport gestual o gràfic per acabar d'entendre les explicacions i, a nivell d'expressió oral, tots es defensen força bé a excepció de dos d'ells. Ens explica que el seu nivell de llengua catalana, en general, ha millorat molt tot i que hi ha alguns casos on s'ha mantingut perquè hi ha alumnes que pateixen altres trastorns del llenguatge.

La mestra també ens diu que ella sempre es comunica en català dins de l'aula i que quan està fora de l'aula i algun alumne (ja sigui de l'aula d'acollida o quan està fent reforç a alguna classe) es dirigeix a ella en castellà fa veure que no els entén, ja que, segons ella, és molt important que facin ús del català de manera oral perquè les seves produccions escrites siguin més riques en vocabulari.

Els alumnes de l'aula d'acollida també procuren dirigir-se a la mestra en català i entre ells també ho intenten tot i que posen molts mots en castellà o en anglès.

Els recursos que utilitza, principalment, quan arriba un alumne nouvingut a l'aula, és el de fotografies o dibuixos realistes i també el material que hi ha a la web XTEC. També creen conjuntament molt murals on recullen el vocabulari bàsic que treballen i després els pengen a l'aula perquè tenir-los més presents.

Per poder completar el nostre estudi, volíem realitzar una entrevista al coordinador lingüístic, designat des de direcció i que és l'encarregat d'assessorar en la bona implementació del Projecte Lingüístic a l'escola. La persona responsable estava de baixa i la substituta era la mateixa mestra que la de l'aula d'acollida que ens va

comentar que tot i que li havien assignat aquest rol, estava fet de forma aleatòria i desconeixia les seves funcions.

Conclusions

Hem pogut comprovar que el projecte lingüístic de l'escola recull la situació sociolingüística de l'alumnat i les seves famílies i que respon a l'objectiu que estableix la normativa preveient, a més, actuacions per fomentar l'ús de la llengua catalana i instruments per mesurar l'eficàcia d'aquestes. Tanmateix, el treball realitzat ens mostra que, en general, l'ús de la llengua catalana a l'escola per part de l'alumnat es fa a nivell acadèmic; fora de l'aula els alumnes no parlen en català ni entre ells ni amb els mestres (tot i que aquests es dirigeixen a ells en llengua catalana) ni tampoc amb els monitors de menjador.

Hi ha molts alumnes que tenen com a llengua materna el castellà i que fins que no van a l'escola no han sentit parlar en llengua catalana ja que es mouen en ambients totalment castellanoparlants. Introduir una llengua nova és molt complicat i més quan, al dominar el castellà, comencen a comunicar-se amb els seus companys en aquesta llengua i s'entenen sense problemes. Caldria, doncs, començar la feina d'introduir el català més enllà d'una llengua acadèmica, per tots aquells alumnes nous que no tenen pares de països de parla hispana i que, per tant, a l'arribar a l'escola no dominen cap de les dues llengües. Aconseguir que ells es comunicuessin en català amb tothom dins de l'escola seria un repte i un gran pas endavant, ja que d'aquesta manera, es fomentaria l'ús de la llengua catalana dins i fora de l'aula.

El Projecte Lingüístic que hi ha actualment a l'escola és del curs 2010-11, això vol dir que els alumnes que actualment cursen 6è de primària van entrar al primer curs amb el projecte recent estrenat. Si ens fixem en els resultats, veiem que aquest grup d'alumnes són els que menys ús del català fan fora de l'aula. D'aquesta manera, podem afirmar que, en tota la part relacionada amb l'ús de la llengua catalana les carències són notables, sobretot perquè no es treballa per aplicar tot allò que s'explicita en el projecte lingüístic. Revisar el Projecte Lingüístic cada 5 anys és espaiar-ho molt en el temps, sobretot tenint en compte que la societat canvia més ràpidament. Considerem que en una escola on hi ha tants canvis, tants moviments d'alumnes i de personal docent és molt important fer una revisió del projecte lingüístic a final de cada curs o cada dos cursos i, sobretot, comprovar que tot allò que preveu s'està portant a terme. La taula que proposa el Projecte Lingüístic sobre la utilització de la llengua amb unes senzilles preguntes molts semblants a les que ens hem fet al llarg d'aquest treball, no concreta quan s'ha de fer l'observació. Es proposa fer un

seguiment de la utilització de la llengua, presentant aquesta taula degudament complimentada per cada tutor com un punt a tractar a les reunions d'avaluació que es fan al final de cada trimestre. D'aquesta manera es veuria si l'evolució que es dona al llarg del curs és positiva o, si no ho és, es podria buscar la manera de resoldre-ho abans que la situació s'agreugi.

També es proposa potenciar la figura del coordinador lingüístic i fer-lo coneixedor dels resultats finals de la taula d'utilització de la llengua de cada trimestre, així podria tenir un registre de la situació i detectar en quin moment o en quina situació l'ús del català està patint una baixada i prendre les mesures necessàries per reconduir la situació.

Una altra feina molt important que ha de portar a terme la direcció de l'escola és conscienciar a tot el personal de l'escola (mestres, especialistes, monitors de menjador, personal no docent, etc.) de la importància i la necessitat de comunicar-se amb els alumnes en català i de fer-ho també entre ells.

Tot i que podem destacar com a limitacions que el període d'estudi ha estat breu, coincident amb el de pràctiques de la universitat, sembla que les conclusions resultants del treball es poden constatar. L'estudi podria continuar-se fins a final de curs i seguir aplicant-lo en els cursos següents, després de comprovar els resultats obtinguts d'introduir les propostes de millora.

Com a perspectives de futur, la mateixa observació que s'ha portat a terme en aquesta escola, podria realitzar-se en escoles de la zona amb característiques semblants, d'aquesta manera es podrien comparar resultats i veure si es poden crear projectes lingüístics en comú per potenciar l'ús de llengua catalana.

Referències bibliogràfiques

Badia i Pujol, J. (2010). Gràcies a la immersió lingüística. *Òmnium*, 15, 20–23

Catalunya. Llei 7/1983, de 18 d'abril de normalització lingüística. *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, 22 d'abril 1983, núm. 322, pp. 3-14

Catalunya. Llei 1/1998, de 7 de gener de política lingüística. *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, 9 de gener 1998, núm. 2553, pp. 291-304

Catalunya. Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació. *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, 16 de juliol 2009, núm. 5422, pp. 56589-56682

Catalunya. Decret 119/2015, de 23 de juny d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, 26 de juny de 2015, núm. 6900, pp. 1-136

Consell assessor de la llengua a l'escola: conclusions. (2005). *Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació i Universitats*. Recuperat a: http://ensenyament.gencat.cat/web/sites/ensenyament/.content/home/departament/publicacions/monografies/consell-assessor-llengua-escola-conclusions/consell_assessor_llengua_lescola_conclusions.pdf

Departament d'Educació i Universitats, (2006). *Consell assessor de la llengua a l'escola: conclusions*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació i Universitats.

Departament d'Ensenyament, (2015). *Documents per a l'organització i la gestió dels centres: El tractament i l'ús de les llengües al sistema educatiu. El projecte lingüístic*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament.

Direcció general de política lingüística i Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), (2013). *Els usos lingüístics de la població de Catalunya: principals resultats de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població, 2013*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

Espanya. Llei 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa. *Boletín oficial del Estado*, 10 de desembre de 2013, núm. 295, pp. 97858-97883

Gracia Sánchez, J. C. (2012) *Un estudio sociolingüístico sobre el catalán: los efectos de la inmersión lingüística* (Tesi doctoral, Höögskolan Dalarna, Borlänge, Suècia). Recuperada a: du.diva-portal.org/smash/get/diva2:535330/FULLTEXT02.pdf

Mayans Balcells, P. (2015). El català, llengua vehicular del sistema educatiu: límits i contradiccions d'aquesta afirmació. *Revista de llengua i dret*, 64. Recuperat a: <https://eapc-rld.blog.gencat.cat/2015/12/17/el-catala-llengua-vehicular-del-sistema-educatiu-limites-i-contradiccions-daquesta-afirmacio-pere-mayans/>

Ministeri d'Educació, Cultura i Esports de l'Estat. (2011). *Evaluación General de Diagnóstico 2010: informe de resultados*. Madrid: Instituto de Evaluación. 75 – 153. Recuperat a: <http://www.mecd.gob.es/dctm/ievaluacion/informe-egd-2010.pdf?documentId=0901e72b80d5ad3e>

Servei d'Immersion i Acolliments Lingüístics, (2004). *Bases teòriques del Programa d'Immersion Lingüística del Servei d'Ensenyament del Català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament.

Servei d'Ocupació Curricular, (2015). *Currículum educació primària*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació.

Vila i Moreno, F.X. (2004). Hem guanyat l'escola però hem perdut el pati?: els usos lingüístics a les escoles catalanes. *Llengua, societat i comunicació: revista de sociolingüística de la Universitat de Barcelona*, 1, 8-15

Referències web

El pols de la llengua als països catalans: La història del català a l'escola, un reflex de la història del país. (2015). *Bloc sobre llengua i societat de Pere Mayans*. Recuperat a: <http://blocs.mesvilaweb.cat/pmayans/?p=268238>

Xarxa Educativa Telemàtica de Catalunya (XTEC). (2015). *Documents de reflexió sobre la immersió lingüística*. Recuperat a: <http://213.176.163.147/web/projectes/plurilinguisme/llengues/catala/immersio/reflexioim>